

УДК 371.133 + 373.3 (045)

А.О.КАЩУК,
викладач
(*М.Хмельницький*)

Критерії та показники ефективності процесу управління практичною підготовкою студентів у вищому педагогічному навчальному закладі

У статті розглянуто питання оцінки ефективності процесу управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів шляхом визначення основних її критеріїв та показників.

Ключові слова: управління, управління практичною підготовкою, ефективність управління, критерії та показники.

Постановка проблеми в загальному вигляді... В умовах інтенсивного реформування вищої освіти особливої уваги потребує системний моніторинг якості професійної підготовки майбутніх фахівців. Чільне місце в системі професійного становлення майбутніх учителів початкових класів посідає його практична підготовка. Актуальним вважаємо дослідження питання визначення ефективності процесу управління педагогічною практикою у вищому педагогічному навчальному закладі, адже лише виявивши реальний стан освіти, можемо спрогнозувати перспективи її розвитку.

Аналіз досліджень і публікацій... Вивченням загальних питань управління освітою займалися Ю.Бабанський, Д.Дзвінчук, Г.Єльнікова, В.Кремень, В.Майборода, В.Олійник та ін. Дослідження ефективності процесу управління освітніми процесами відображені у працях В.Цветкова, С.Рогачова, Н.Якуніна та ін.

Формулювання цілей статті... Метою статті є визначення критеріїв і показників управління практичною підготовкою, які б дали можливість повної оцінки його ефективності.

Виклад основного матеріалу... Ефективність управління являє собою відносну характеристику результатів спільної діяльності суб'єктів та об'єктів управління, яка має відображення у різноманітних її показниках як кількісних, так і якісних. Постійне відстеження результатів діяльності усіх суб'єктів управління практичною підготовкою повинно охоплювати різні її сфери: соціологічну (вивчення соціальних умов праці, життя, навчання), педагогічну (визначення рівня здобутих знань, сформованості професійних умінь і навичок), психологічну (аналіз емоційного стану, моральної сфери, рівня професійної мотиваційної спрямованості), кадрову (вивчення кадрового складу вищого навчального закладу, рівня професійності суб'єктів управління), ресурсну (дослідження фінансового, матеріально-технічного, організаційно-методичного забезпечення процесу управління), управлінську (вивчення рівня управлінської компетентності учасників управлінського процесу).

До основних методів одержання необхідної інформації про стан управління навчальним закладом в цілому та навчально-виховним процесом зокрема Є.Хриков відносить: спостереження, перевірку документації (журналів, планів роботи, навчальних програм, особових справ тощо), бесіду, вивчення продуктів діяльності студентів (звітна документація, курсові, дипломні, магістерські роботи), анкетування, вивчення педагогічного та управлінського досвіду, тестування, експеримент, метод педагогічних ситуацій, публікаційний метод (оцінка публікацій з метою подальшого прогнозування), морфологічний аналіз, метод екстраполяції (перенесення висновків, отриманих у певній ситуації, поза її межі з метою одержання управлінської інформації), метод експертної оцінки, метод моделювання [5, с.230-274].

Ми вважаємо, що результат використання вищезазначених методів значно підвищиться, якщо будуть сформульовані критерії для оцінки управлінського процесу. Шляхом ретельного вивчення специфіки та умов успішної організації процесу педагогічної практики майбутніх учителів початкових класів, взаємозв'язку усіх компонентів системи практичної підготовки та комплексної оцінки досягнутих результатів, нами було визначено основні критерії та показники ефективного управління практичною підготовкою у вищому педагогічному навчальному закладі.

Першим критерієм ефективності управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів визначено рівень професіоналізму професорсько-викладацького складу вищого педагогічного навчального закладу. Одним із його показників є кадровий склад професорсько-викладацького колективу. Вважаємо, доцільним буде показати відсоткове співвідношення осіб за різними здобутими освітніми рівнями, посадами, науковими ступенями та вченими званнями.

Не менш важливою у досягненні позитивних результатів процесу практичної підготовки у ВНЗ є сама особистість педагога з її професійними знаннями, уміннями і навичками. Тому наступним показником визначаємо професійну компетентність викладачів вищого педагогічного навчального закладу. А.Радченко радить визначати рівень професійної компетентності за такими блоками:

інтелектуальним, мотиваційним, дидактичним, методичним, комунікативним, інформаційним, проектним [1].

Наявність позитивної професійної мотивації щодо науково-педагогічної діяльності у процесі практичної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти теж свідчить про високий рівень професіоналізму. Використовуючи різні методики для самоаналізу мотиваційної спрямованості власної професійної діяльності, ми маємо можливість визначити внутрішню та зовнішню позитивну мотивації [2, с. 463]. Для отримання більш повної та достовірної інформації необхідно застосувати методику незавершених речень.

Науково-методичну діяльність викладачів можна розглядати в контексті їх участі у науково-дослідних програмах, проектах, педагогічних читаннях, науково-практичних конференціях, семінарах; проведенні методичних днів, організації круглих столів; публікації наукових статей у фахових виданнях; написанні методичних рекомендацій до проходження різних видів педагогічної практики, посібників тощо.

Другим критерієм ефективності процесу управління практичною підготовкою студентів у ВПНЗ визначено організацію управлінського процесу, який можна розглядати через такі показники:

- організаційна структура управління практичною підготовкою. Оптимальною вважається така структура, що дозволяє усім учасникам управлінського процесу взаємодіяти із зовнішнім середовищем, раціонально розподіляти і спрямовувати зусилля співпрацівників для досягнення цілей з високою результативністю. Аналіз організаційної структури управління зводиться до визначення функціональних обов'язків, прав і відповідальності представників усіх ланок ієрархії управління, способів інформування, реагування та прийняття рішень;

- управлінська компетентність. В.Танаєв, І.Карнаух [4, с.213] управлінську компетентність називають соціопсихологічною оцінкою професійної діяльності управлінця, яка являє собою поєднання експертної оцінки і самооцінки загального рівня розвитку психотипу, досвіду роботи, освіти тощо;

- матеріально-технічне (кількість кабінетів та їх оснащення, бібліотечний фонд, мультимедійні засоби навчання, технічні засоби навчання тощо), організаційно-методичне (навчальні програми, орієнтовне положення про проведення практики у ВНЗ, плани-графіки педагогічної практики, методичні рекомендації, посібники тощо) забезпечення процесу практичної підготовки;

- стиль взаємодії суб'єктів управління. Ми переконані, що результат управління практичною підготовкою у певній мірі залежить і від психологічного клімату у трудовому колективі, стилю спілкування між усіма суб'єктами управлінського процесу, рівня індивідуальної підтримки студентів.

Заключним критерієм в оцінці ефективності процесу управління практичною підготовкою студентів у вищому педагогічному навчальному закладі визначено якість практичної підготовки майбутніх учителів початкових класів. Цей критерій характеризує рівень сформованості професійно-особистісних якостей, який можна визначити за допомогою оцінювання студентами своєї діяльності. Вважаємо, що така оцінка об'єктивно виражатиме соціально-значущі риси особистості, дасть можливість визначити рівень здобутих знань, сформованості професійних умінь і навичок.

Про рівень засвоєння практичної діяльності можуть свідчити зведені відомості про успішність студентів під час педагогічної практики, які містять узагальнену інформацію про кількість студентів на кожному курсі факультету початкової освіти та відсоток отриманих оцінок („відмінно”, „добре”, „задовільно”) у ході різних видів педагогічної практики.

Сформованість умінь у сфері самоосвіти і саморозвитку теж вважається показником якісної практичної підготовки. Питання самопізнання, самоактуалізації, саморозвитку, самоосвіти, самовдосконалення в усі часи було актуальним для педагогіки та психології, а особливо зараз, коли навчання протягом усього життя є ключовим елементом Європейського простору вищої освіти. Можуть бути проведені анкетування керівників педагогічної практики для з'ясування тенденцій до самоосвіти і саморозвитку (участь у методичних об'єднаннях, семінарах, круглих столах; навчання на курсах; вивчення передового педагогічного досвіду колег та ін.) та виявлення факторів, що можуть їм перешкоджати (власна інертність, відсутність підтримки з боку керівництва, негативне сприйняття прагнення до нового, неадекватний зворотний зв'язок із членами колективу, стан здоров'я, дефіцит часу, обмежені ресурси та ін.) [3].

Підсумковим етапом, на нашу думку, є показник працевлаштованості випускників вищого педагогічного навчального закладу зі спеціальністю „Початкова освіта”. Необхідно показати відсоток працевлаштованих студентів у загальноосвітніх навчальних закладах району та області по завершенню здобуття освіти та задоволених професійною діяльністю.

Висновки... В умовах активної реорганізації системи вищої освіти України відчуваємо потребу у пошуку нових підходів до управління практичною підготовкою майбутніх педагогічних кадрів і постійному та системному відстеженні її результатів. Подальшої розробки та вивчення потребує технологія оцінки ефективності процесу управління практичною підготовкою майбутніх учителів

початкових класів в межах вищого навчального закладу із врахуванням вищезазначених критеріїв і показників.

Список використаних джерел та літератури:

1. Галузінська М. Самоосвітня діяльність учителя: науково-практичні рекомендації / М. Галузінська // Завуч. – 2011. – № 2 (440). – С. 6–11.
2. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2000. – 512 с.
3. Несіоловська Н. Моніторинг / Н. Несіоловська // Директор школи. – 2008. – № 31–32 (511–512). – С. 37.
4. Танаев В. М. Практическая психология управления / В. М. Танаев, И. И. Карнаух. – М. : АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2004. – 304 с.
5. Хриков С. М. Управління навчальним закладом : [навч. посіб.] / С. М. Хриков. – К. : Знання, 2006. – 365 с.

Аннотация

А.А.Кащук

Критерии и показатели эффективности управления практической подготовкой студентов в высшем педагогическом учебном заведении

В статье раскрыт вопрос оценки эффективности процесса управления практической подготовкой будущих учителей начальных классов путём определения основных её критериев и показателей.

Ключевые слова: управление, управление практической подготовкой, эффективность управления, критерии и показатели.

Summary

A.O.Kashchuk

Criteria and Indicators of Effectiveness of Management of Practical Preparation of Students in Higher Pedagogical Educational Establishment

The question of valuation of effectiveness of the process of management of practical preparation of the future primary school teachers by means of determination of its main criteria and indicators has been revealed in the article.

Key words: management, practical preparation management, efficiency of management, criteria and indicators.

Дата надходження статті: „29” лютого 2012 р.

УДК 37.013+37.03+37.046.12+502.2

А.Ю.КІНЄШЕВА,
магістрант
(м.Одеса)

Дослідно-експериментальна діагностика інтелектуального рівня молодшого школяра на уроках природознавства

Представлено результати дослідно-експериментальної діагностики інтелектуального рівня молодшого школяра на уроках природознавства засобами проблемного тестування.

Ключові слова: діагностика, інтелектуальний рівень, проблемне тестування, природознавство.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Уроки природознавства в початковій школі містять широкий діапазон інтегрованих знань про об'єкти і явища навколишнього світу та взаємозв'язки й залежності між ними. Особливо актуальним для вчителя є виявлення рівня інтелектуального ресурсу, самостійної творчої діяльності учня з метою усунення прогалин у рефлексії його мислення [4].

Аналіз досліджень і публікацій... Значний внесок у розробку методології проблемного навчання зроблений такими сучасними українськими педагогами як А.В.Фурман, А.М.Алексюк, О.Я.Савченко, В.Н.Максимова та ін. Проблема формування інтелектуальних здібностей була розглянута в працях Г.Ю.Айзенка, Є.І.Рогова, Р.Б.Кеттела та ін.

Однак слід зазначити можливість удосконалення існуючих методів оцінювання інтелектуального рівня учнів молодших класів застосуванням проблемного тестування з наочним представленням його результатів.

Формулювання цілей статті... Шляхом розроблення та введення до навчального процесу проблемного тестування за різними рівнями, ставиться завдання здійснення діагностики інтелектуальних рівнів молодших школярів на уроках природознавства, результати якого використовуватимуться для виявлення слабких місць у засвоєних знаннях та подальшого підняття загального рівня розумових здібностей всього класу шляхом індивідуальної роботи з тими учнями, що отримали меншу кількість балів.